

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kansalaisyhteiskunnan rooli Euroopan unionin ja Intian vapaakauppasopimuksessa” (oma-aloitteinen lausunto)

(2012/C 24/10)

Esittelijä: **Madi SHARMA**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 14. syyskuuta 2010 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

Kansalaisyhteiskunnan rooli Euroopan unionin ja Intian vapaakauppasopimuksessa.

Asian valmistelusta vastannut ”ulkosuhteet”-erityisjaosto antoi lausuntonsa 5. lokakuuta 2011.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 26.–27. lokakuuta 2011 pitämässään 475. täysistunnossa (lokakuun 27. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 152 ääntä puolesta ja 3 vastaan 5:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) katsoo, että EU:n ja Intian välinen vapaakauppasopimus hyödyttäisi sekä Eurooppaa että Intiaa, koska näin pystyttäisiin lisäämään kehitystä, kilpailukykyä, hyvinvointia ja työpaikkojen määrää. Kauppa on merkittävä mekanismi, jolla tuetaan kehitystä ja lievitetään köyhyyttä. Sen taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia on kuitenkin arvioitava huolellisesti, avoimesti ja kokonaisvaltaisesti ja otettava huomioon kaikkien osapuolten edut. Tässä kontekstissa kansalaisyhteiskunta voi ottaa itselleen johtoaseman.

1.2 Vapaakauppasopimuksen neuvotteluprosessissa ja sopimuksen mahdollisten vaikutusten selvittämisessä on useita puutteita, jotka kummankin sopijapuolen on korjattava ennen vapaakauppasopimuksen tekemistä. Komission yksiköiden laatimassa kannanotossa todetaan, että ”olisi voitu kiinnittää enemmän huomiota siihen, millaisia vaikutuksia sopimuksella on harmaan talouden työpaikkoihin”. Jos tutkittaisiin tarkemmin sopimuksen vaikutuksia työvoiman siirtymiseen, ”saataisiin tarkempia ennusteita muista sosiaalisista vaikutuksista, kuten vaikutuksista köyhyyteen, terveyteen ja peruskoulutukseen”⁽¹⁾.

1.3 ETSK muistuttaa, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 207 artiklan mukaan EU:n yhteistä kauppapolitiikkaa tulee harjoittaa ”unionin ulkoista toimintaa koskevien periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti” ja että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklan mukaan unioni edistää muun muassa kestävästä kehitystä, köyhyiden poistamista ja ihmisoikeuksien suojelua. Kauppa ei itsessään ole päämäärä.

1.4 ETSK suosittaa tekemään välittömästi uusia tutkimuksia, joissa otetaan nimenomaisesti huomioon se, miten vapaakauppasopimus todellisuudessa vaikuttaa EU:n ja Intian kansalaisyhteiskuntaan (erityisesti työvoiman tilapäistä siirtymistä koskevaan osaan [mode 4], pk-yrityksiin, työntekijöiden oikeuksiin, naiseen, kuluttajansuojaan, harmaaseen talouteen, maatalouteen, köyhyyteen sekä perushyödykkeiden, kuten elintärkeiden

lääkkeiden, saatavuuteen). Avoimuuden nimissä tutkimukset olisi toteutettava julkisten tieteellisten tutkimusten yhteydessä ja kansalaisyhteiskunnan kanssa järjestettävien työpajojen pohjalta. Tutkimustulokset voidaan sitten huomioida parhaillaan loppusuoralla olevissa neuvotteluissa.

1.5 ETSK kehottaa neuvostoa, parlamenttia ja komissiota varmistamaan, että ennen neuvottelujen saattamista päätökseen EU

— ottaa huomioon unionin kansalaisyhteiskunnan näkemykset ja huolenaiheet

— arvioi, miten sopimus vaikuttaa mode 4:ää koskeviin todennäköisiin skenaarioihin, jotka kattavat työn laadun ja määrän toimiala- ja jäsenvaltiokohtaisesti, ja toteuttaa arvion kuulemalla asiasta aina työmarkkinaosapuolia

— täyttää oikeudelliset velvoitteensa varmistaa, ettei vapaakauppasopimuksella lisätä köyhyyttä

ja että

— sopimuksessa on tosiasiallinen ihmisoikeuslauseke EU:n tähänastisen käytännön ja unionin ilmoittaman menettelytavan mukaisesti

— sopimuksessa on kunnianhimoisen kestävästä kehitystä koskeva luku, joka sisältää tavanomaisten riitojenratkaisumenettelyjen alaisia työelämää ja ympäristöä koskevia määräyksiä tehokkaine korjaavine toimenpiteineen

— sopimuksella luodaan erityisesti ILO:n vahvistamiin oikeuksiin perustuva kehys harmaassa taloudessa työskenteleville

— sopimukseen sisältyy kahdenvälinen sosiaalinen suojalauseke, jossa otetaan huomioon paitsi sopijapuolen taloudelle aiheutuvat riskit sekä EU:ssa että Intiassa, myös yhteiskunnalle aiheutuvat riskit, mukaan luettuna työvoiman siirtymien.

⁽¹⁾ Euroopan komission yksiköiden kannanotto *Trade SIA for FTA EU-India* – EU:n ja Intian vapaakauppasopimuksesta tehty kestävästä kehityksestä kohdistuvien kaupan vaikutusten arviointi (*SIA – Sustainability Impact Assessment*), 31. toukokuuta 2010.

1.5.1 ETSK suosittaa, että perustetaan kansalaisyhteiskunnasta koostuva seurantamekanismi. Seurantamekanismilla tulisi olla valtuudet tehdä suosituksia etenkin tarpeesta ryhtyä soveltaamaan sosiaalista suojalauseketta, ja asianomaiset viranomaiset olisi velvoitettava antamaan suositukseen perusteltu vastaus. Seurannan yhteydessä olisi tuettava kansalaisyhteiskunnalle suunnattavaa koulutusta ja valmiuksien parantamista.

1.6 Tällä hetkellä EU:n ja Intian vapaakauppasopimuksen sisältö on luottamuksellinen, minkä vuoksi tässä lausunnossa ei voida käsitellä sen yksityiskohtia.

2. Johdanto

2.1 EU:n ja Intian vapaakauppasopimuksen piiriin kuuluisi noin viidesosa maailman väestöstä, mikä tekisi siitä yhden maailman merkittävimmistä vapaakauppasopimuksista. Sillä on mahdollisuus hyödyttää merkittävästi sekä EU:n että Intian yhteiskuntaa.

2.2 Kummallakin sopijapuolella on edessään mittavia taloudellisia haasteita: EU:ssa väestö ikääntyy ja markkinat ovat kyläiset; Intian väestömäärä on huikea, ja maa kaupungistuu entisestään. Kaupan vapauttaminen ja kummankin osapuolen markkinoiden avaaminen entisestään voi hyödyttää kummankin puolen väestöä, kunhan otetaan huomioon näiden kahden alueen toisistaan poikkeava kehitys.

2.3 EU:n ja Intian liike-elämän organisaatiot myöntävät, että tietynlaista työvoiman siirtymistä saattaa tapahtua. EU:n ja Intian välinen kauppa voisi kuitenkin pitkällä aikavälillä saada aikaan kestäväää kasvua, lisätä kilpailukykyä ja luoda uusia työpaikkoja, jos kummatkin markkinat avataan entisestään, kehitetään taitoja, toteutetaan koulutusohjelmia, siirretään tietoa molempiin suuntiin, kehitetään infrastruktuuria ja toimitusketjua koskevia määräyksiä sekä yhteisyrityksiä. Euroopan kauppa- ja teknologiakeskus (*European Business and Technology Centre*, EBTC), joka on perustettu ratkomaan Intian markkinoille pyrkivien yritysten käytännön ongelmia, on etulyöntiasemassa vastattaessa tiettyihin edellä mainituista haasteista.

2.4 Edistämällä innovointia vapaakauppasopimuksen avulla voidaan varmistaa yritysten tuleva kilpailukyky. Yhä useammat eri alojen eurooppalaiset ja intialaiset yritykset tekevät yhteistyötä teknologian kehittämisen alalla. Intialla on halpaa, hyvin koulutettua työvoimaa, jolla on huomattavaa t&k-osaamista. Kumpikin osapuoli tarvitsee kuitenkin ympäristön, joka kannustaa tekemään kestäviä investointeja innovointiin. Intiassa toimivat EU:n yritykset ja EU:ssa toimivat intialaisyritykset voivat kokemuksensa ja asiantuntemuksensa ansiosta olla merkittävä tekijä pyrittäessä täyttämään näitä kysyntätarpeita.

2.5 Vapaakauppasopimus tarjoaa huomattavia sivujuonteita ulkomaiseen sijoitukseen. Intia on vuodesta 1991 lähtien

vapauttanut ja yksinkertaistanut suorien ulkomaisten sijoitusten järjestelmäänsä houkutellessaan maahan enemmän varoja, mikä on johtanut suorien ulkomaisten investointivirtojen kasvuun. Tältä pohjalta vapaakauppasopimus voisi tarjota EU:n yrityksille pääsyn markkinoille ja oikeusvarmuuden⁽²⁾. Vapaakauppasopimuksen luomassa uudessa toimintaympäristössä tulee arvioida huolellisesti, millaisia vaikutuksia Intiassa aiheutuu markkinoiden avaamisesta suorille ulkomaisille investoinneille. Asiassa tulee omaksua asteittainen lähestymistapa.

2.6 Käsillä olevassa lausunnossa ei tarkastella vapaakauppasopimuksesta koituvia mahdollisia taloudellisia hyötyjä. Lausunnossa ollaan huolissaan sopimuksen epävarmoista sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista EU:lle, etenkin mode 4:n tapauksessa, sekä Intian yhteiskunnan köyhimmille väestöosille. Nämä vaikutukset ovat tärkeä osa *due diligence* -järjestelmää (asianmukaista huolellisuutta) ja EU:n yritysten tavaramerkkien suojeleintressiä. Yritysten sosiaalinen vastuu sekä työntekijöiden oikeuksiin liittyvät seikat ja ihmisoikeuskysymykset ulottuvat Euroopan rajojen ulkopuolelle EU:n yritysten käydessä kauppaa merien takana.

3. Neuvottelumenettely

3.1 Neuvottelijat ovat kuulleet sekä EU:n että Intian suuryhtiöitä. Kaikkien kansalaisyhteiskunnan tahojen neuvoa-antavana elimenä ETSK:ta huolettaa kuitenkin, etteivät neuvottelijat kuule tasapuolisesti kaikkia yhteiskunnan sidosryhmiä. Komitea kehottaa Euroopan komissiota huomioimaan kaikilta osin kummankin osapuolen kaikkien sidosryhmien näkemykset. Komitea kehottaa Euroopan komissiota kuulemaan seuraavia tahoja: pk-yrityksiä sopimuksen mahdollisista vaikutuksista; ammattiliittoja työhön liittyviä takuita koskevan selvyyden puutteesta ja mode 4:stä; kuluttajaryhmittymiä ja maataloussektoria elintarvikkeiden turvallisuudesta ja ruokaturvasta sekä Intian harmaan talouden sektoria.

3.2 Monet EU:n ja Intian kansalaisjärjestöt ja ammattiliitot sekä EU:n säätiöt ja intialaiset harmaan talouden yritykset ovat tuoneet esiin huolensa sekä vapaakauppasopimuksen mahdollisista kielteisistä vaikutuksista että kauppaneuvottelujen käymistavasta⁽³⁾. **ETSK myöntää toki, että luottamuksellisuus on kauppaneuvotteluissa tärkeää, mutta komitea kehottaa yhtä tärkeistä avoimuussyistä Euroopan komissiota selvittämään mahdolliset väärinkäsitykset julkaisemalla edellä mainittuja seikkoja koskevat ehdotuksensa.**

⁽²⁾ EUVL C 318, 29.10.2011, s. 150..

⁽³⁾ Tutkimukset antavat viitteitä hankaluuksista, jotka liittyvät TRIPS+-sopimuksen immateriaalioikeuksia koskevien määräysten vaikutuksiin, finanssipalveluiden vapauttamiseen ja sääntelyn purkamiseen, tavarakaupan vapauttamiseen maataloussektorilla, suurten vähittäismyyntiketjujen tulon, investointien ja julkisten hankintojen vapauttamiseen sekä vientirajoitteiden kieltoon. Ks. esim. S. Polaski et al, *India's Trade Policy Choices: Managing Diverse Challenges* (Carnegie, 2009), S. Powell, *EU India FTA: Initial Observations from a Development Perspective* (Traidcraft, 2008); C. Wichterich, *Trade Liberalisation, Gender Equality, Policy Space: The Case of the Contested EU-India FTA* (WIDE, 2009); K. Singh, *India-EU FTA: Should India Open Up Banking Sector? Special Report* (Delhi, 2009); CEO/India FDI Watch, *Trade Invaders: How Big Business is Driving the EU-India FTA Negotiations* (2010).

3.3 ETSK katsoo, ettei Euroopan ulkosuhdehallinnon toimivallassa voida sivuuttaa kauppavaihtoa. On olennaista, että unionin politiikka on johdonmukaista, jotta voidaan pitää kiinni eurooppalaisista arvoista ja periaatteista. Komitea suosittaa, että kaikille asiaankuuluville pääosastoille annetaan tietoa koko neuvottelujen ajan.

4. Kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arviointi (SIA)

4.1 Euroopan komissio teetti kestävää kehitystä koskevan arvioinnin riippumattomilla konsulteilla, jotka antoivat raporttinsa vuonna 2009 ⁽⁴⁾. Kestävän kehityksen arvion mukaan vapaakauppasopimuksen sosiaaliset vaikutukset olisivat EU:lle vähäpätöisiä, eikä se vaikuttaisi lainkaan palkkoihin, ja työvoiman siirtyminen olisi vain vähäistä ⁽⁵⁾. Sen sijaan Intiassa sopimus nostaisi sekä ammattitaitoisten että ammattitaidottomien työntekijöiden palkkoja lyhyellä aikavälillä 1,7 % ja pitkällä aikavälillä 1,6 %, ja samalla jonkin verran työvoimaa siirtyisi parempipalkkaisiin työpaikkoihin ⁽⁶⁾.

4.2 Euroopan komissio ottaa kestävän kehityksen arvioinnista vaarin korostaessaan vapaakauppasopimuksen kokonaisuhyötyjä ⁽⁷⁾. On kuitenkin tärkeää todeta, että samaisessa kestävän kehityksen arvioinnissa myös varoitetaan mahdollisista sosiaalisista ja ympäristöriskeistä.

4.3 EU:n ammattiliitot kantavat huolta EU:ssa vallitsevista työntekijöiden oikeuksista ja kehottavat arvioimaan ennen sopimusneuvottelujen saattamista päätökseen sen vaikutuksia mode 4:n todennäköisiin skenaarioihin. Arvioinnin olisi katettava vaikutus työn laatuun ja määrään toimialoittain ja jäsenvaltioittain. Siihen tulisi niin ikään sisältyä kaikinpuolinen työmarkkinaosa-puolten kuuleminen, arviointi olisi tehtävä sekä ennen vapaakauppasopimuksen voimaantuloa että sen jälkeen ja siinä tulisi antaa sitovia suosituksia kielteisten vaikutusten ehkäisemisestä tai lievittämisestä.

4.4 Kestävän kehityksen arvioinnissa kuvataan vapaakauppasopimuksen vaikutuksia työelämän normeihin ja työoloihin Intiassa ”epävarmoiksi”. Hallituksen virallisten tilastotietojen mukaan Intiassa noin 90 % maan taloudesta on harmaata taloutta (tai organisoimatonta), ja tilanteen ennustetaan säilyvän suurimmaksi osaksi vakaana lähitulevaisuudessa ⁽⁸⁾. ILO:n ja WTO:n laskelmien mukaan harmaan talouden piirissä työskentelevillä on päivittäin käytettävissään elämiseen alle 2 dollaria ⁽⁹⁾. Suurin

osa naistyövoimasta työskentelee harmaassa taloudessa (95 %), ja naiset ovat suhteettoman alttiita riskille.

4.5 Kestävän kehityksen arvioinnissa painotetaan potentiaalisia ympäristöriskejä ja todetaan, että ilmakehään ⁽¹⁰⁾, maaperän laatuun ⁽¹¹⁾, biologiseen monimuotoisuuteen ⁽¹²⁾ ja veden laatuun ⁽¹³⁾ kohdistuu todennäköisesti jonkin verran kielteisiä vaikutuksia. ETSK:n mielestä kestävän kehityksen arvioinnissa esitettyjä varoituksia on tarpeen tarkastella huolellisesti.

4.6 Kestävän kehityksen arvioinnissa omaksuttu menetelmä ei riitä havaitsemaan todellisia vaikutuksia. Kestävän kehityksen arvioinnissa keskityttiin ensisijaisesti viralliseen talouteen, jonka taloudellinen mallintaminen on suhteellisen yksinkertaista ⁽¹⁴⁾. Sitä vastoin arvioinnissa esitetyt sosiaaliset ja ympäristövaikutukset pohjautuvat vähemmän läpinäkyvään laatu mittaavaan metodologiaan. Kestävän kehityksen arvioinnissa ei myöskään analysoida asianmukaisesti sopimuksen vaikutusta hiilidioksidipäästöihin, kuluttajien turvallisuuteen tai ruokaturvaan.

4.7 Komission yksiköiden kannanoton mukaan olisi voitu kiinnittää enemmän huomiota siihen, miten sopimus vaikuttaa ihmisarvoiseen työhön, harmaan talouden työpaikkoihin ja työvoiman siirtymiseen. Näin voitaisiin ”ennustaa tarkemmin muita sosiaalisia vaikutuksia, kuten vaikutuksia köyhyyteen, terveyteen ja peruskoulutukseen” ⁽¹⁵⁾.

4.8 Kestävän kehityksen arvioinnissa ei yllättäen mainita niitä lukuisia muita tutkimuksia, joissa annetaan viitteitä vapaakauppasopimuksen mahdollisista vakavista seurauksista Intialle ⁽¹⁶⁾, eikä EU:n huolia etenkin mode 4:n vaikutuksista EU:n työllisyyteen.

4.9 ETSK antoi kestävän kehityksen arvioinneista hiljattain lausunnon ⁽¹⁷⁾, jossa esitetään suuntaviivat parhaaseen käytännön nojaavasta menetelmästä käytettäväksi arvioitaessa vapaakauppasopimusten kaikinpuolista vaikutusta.

4.10 ETSK suosittaa laatimaan välittömästi uusia tutkimuksia, joissa otetaan kyseisten suuntaviivojen pohjalta nimenomaisesti huomioon se, miten vapaakauppasopimus todellisuudessa vaikuttaa EU:n ja Intian yhteiskuntaan, erityisesti työntekijöiden oikeuksiin, mode 4:ään, naiseen, kuluttajansuojaan, pk-yrityksiin, harmaaseen talouteen, ympäristöön, maatalouteen (myös ruokaturvaan), köyhyyteen ja ilmastonmuutokseen. Nämä uudet tutkimukset olisi toteutettava riippumattomien julkisten tieteellisten tutkimusten ja työpaikkojen pohjalta.

⁽⁴⁾ ECORYS, CUTS, Centad, *Trade SIA FTA EU and India – TRADE07/C1/C01*, 18. toukokuuta 2009.

⁽⁵⁾ Ibid. s. 17–18. Työvoiman siirtymän arvioidaan olevan 250–360 työpaikkaa kutakin 100 000 työpaikkaa kohden.

⁽⁶⁾ Ibid. Työvoiman siirtymän arvioidaan olevan 1 830–2 650 työpaikkaa kutakin 100 000 työpaikkaa kohden.

⁽⁷⁾ Komission jäsenen Karel De Guchtin 16. helmikuuta 2011 lähettämä kirje Euroopan parlamentin jäsenille.

⁽⁸⁾ National Commission for Enterprises in the Unorganised Sector, *The Challenge of Employment in India: An Informal Economy Perspective, Volume 1, Main Report* (New Delhi, huhtikuu 2009), s. 2.

⁽⁹⁾ Bacchetta et al., *Globalization and Informal Jobs in Developing Countries* (ILO/WTO, Geneve 2009).

⁽¹⁰⁾ Ks. 4 mainittu asiakirja, s. 277. Kestävän kehityksen arvioinnin 2009 täydelliset tiedot alaviitteessä 4.

⁽¹¹⁾ Ibid., s. 278.

⁽¹²⁾ Ibid., s. 279.

⁽¹³⁾ Ibid., s. 280.

⁽¹⁴⁾ Ibid., s. 51.

⁽¹⁵⁾ Ks. alaviite 1.

⁽¹⁶⁾ Ks. alaviite 4.

⁽¹⁷⁾ ETSK, Kestävän kehityksen arvioinnit ja unionin kauppapolitiikka, 5. toukokuuta 2011, EUVL C 218, 23.7.2011, s. 14.

4.11 Edellä esitetyt seikat eivät suinkaan tarkoita, että vapaa-kauppasopimuksen vaikutus olisi välttämättä kielteinen. Mutta näin ainakin käy ilmeiseksi, että vapaakauppasopimuksella *saattaa* olla kyseisenlainen vaikutus. Tämä yksin riittää turvaamaan sen, että Euroopan komissio jatkaa asian tarkastelua, varsinkin koska – kuten jäljempänä todetaan – EU:lla on oikeudellinen velvollisuus arvioida, miten sen ulkoinen toiminta vaikuttaa unioniin ja muihin.

5. EU:n vastuu

5.1 On ensisijaisesti kaupan vapauttamisesta neuvottelevan hallituksen vastuulla ottaa huomioon toimintaperiaatteidensa taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset. Intia on epäilemättä ensisijaisesti vastuussa siitä, miten sen politiikat vaikuttavat maan väestöön. ETSK myöntää, että Euroopan komission tehtävä on haasteellinen sen ollessa tekemisissä Intian kanssa, joka katsoo aivan oikeutetusti voitonsa ratkaista omalla tavallaan ihmisoikeuksiin, työelämän normeihin, kestävään kehitykseen ja kansalaisyhteiskuntaansa liittyvät kysymykset. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei EU:lla olisi asiassa omaa vastuutaan. Kyseessä on itse asiassa oikeudellinen velvollisuus.

5.1.1 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 207 artiklan mukaan EU:n kauppaa- ja kehitysyhteistyöpolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoista toimintaa koskevien periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Ne on lueteltu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 21 artiklassa, ja niitä ovat

ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisuus ja jakamattomuus, ihmisarvon kunnioittaminen, tasa-arvon ja yhteisvastuun periaatteet sekä Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden noudattaminen

sekä tavoitteina

edistää kehitysmaiden talouden, yhteiskunnan ja ympäristön kannalta kestävästä kehitystä ensisijaisena tarkoituksena[an] poistaa köyhyys.

5.2 ETSK kehottaa Euroopan komissiota täyttämään **oikeudelliset veloitteensa varmistaakseen, että EU:n ja Intian vapaakauppasopimuksessa noudatetaan ihmisoikeuksia eikä sillä vaaranneta talouden, yhteiskunnan ja ympäristön kannalta kestävä kehityksen edistämistä eikä köyhyyden poistamista**. Komitea korostaa, että on tärkeää luoda ILO:n vahvistamiin oikeuksiin perustuva kehys harmaassa taloudessa työkenteleille.

6. Vapaakauppasopimuksen seuranta ja mukauttaminen

6.1 EU:n on varmistettava, etteivät sen politiikat vaikuta mahdollisesti kielteisesti köyhyyteen ja että niillä edistetään köyhyyden poistamista. Tämä velvollisuus voidaan täyttää varmistamalla, että vapaakauppasopimuksessa on lausekkeita, joiden nojalla kaupan vapauttamista koskevia määräyksiä voidaan muuttaa, mikäli kyseisiä vaikutuksia ilmenee, ja ottamalla käyttöön tehokas seurantamekanismi, jonka pohjalta kyseisiä lausekkeita voidaan ryhtyä soveltamaan.

6.2 Ihmisoikeuslauseke

6.2.1 EU on todistettavasti sisällyttänyt kahdenvälisiin sopimuksiinsa määräyksiä sen varmistamiseksi, etteivät sopimukset vaaranna sosiaalisia tavoitteita. Vuodesta 1995 lähtien EU on ottanut tavaksi sisällyttää ihmisoikeuslauseke kaikkiin kolmansien maiden kanssa tehtäviin kauppaa- ja yhteistyösopimuksiin⁽¹⁸⁾. Sittemmin on otettu tavaksi asettaa vastaisuudessa tehtävien sopimusten ehdoksi nykyisiin puitesopimuksiin sisältyvien ihmisoikeuslausekkeiden noudattaminen. Tämä saattaa olla oikeudellisesti tehokasta riippuen alkuperäisen ihmisoikeuslausekkeen sanamuodosta ja vastaisuudessa tehtävään sopimukseen sisällytettävän ”viittauslausekkeen” sanamuodosta.

6.2.2 On olennaista, että käsillä olevan vapaakauppasopimuksen ehdoksi asetetaan todellinen ihmisoikeuslauseke, toteutettiinpa se sitten miten tahansa. Vuonna 1994 tehty EU:n ja Intian yhteistyösopimus sisältää ihmisoikeuslausekkeen, mutta se on varhemmän tyyppin lauseke. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut, lausekkeen funktio on sallia yhteistyösopimuksen soveltamisen keskeyttäminen⁽¹⁹⁾. Sen nojalla ei voida keskeyttää muiden sopimusten, kuten vapaakauppasopimuksen, soveltamista⁽²⁰⁾. Olennaista on, että vapaakauppasopimus noudattaa ihmisoikeuslausekkeita koskevaa EU:n ilmoitettua menettelytapaa, tapahtuipa se uuden ihmisoikeuslausekkeen muodossa tai huolellisesti muotoillun viittauslausekkeen muodossa.

6.2.3 ETSK korostaa olevan olennaista, että käsillä oleva vapaakauppasopimus noudattaa ihmisoikeuslausekkeita koskevaa EU:n ilmoitettua menettelytapaa, tapahtuipa se uuden ihmisoikeuslausekkeen muodossa tai huolellisesti muotoillun viittauslausekkeen muodossa. Myös Euroopan parlamentti on puoltanut tätä kantaa⁽²¹⁾.

6.3 Kestävää kehitystä koskevat määräykset

6.3.1 On niin ikään tärkeää, että **jatketaan ja lujitetaan** EU:n parasta toimintatapaa **sisällyttää ympäristö- ja työelämän normit vapaakauppasopimukseen**. Sekä EU:n ja Korean vapaakauppasopimuksessa että Cariforumin ja EU:n talouskumppanuussopimuksessa on määräyksiä, joilla sopijapuolia vaaditaan varmistamaan, että noudatetaan ILO:n keskeisiä työelämän normeja (absoluuttinen normi) eikä tingitä sopijapuolten

⁽¹⁸⁾ *Communication from EC on Inclusion of Respect for Democratic Principles and Human Rights in Agreements between the Community and Third Countries*, COM(95) 216.

⁽¹⁹⁾ Asia C-268/94, *Portugali vastaan neuvosto*, Kok. 1996, s. I-6177, kohta 27.

⁽²⁰⁾ L. Bartels, *Human Rights Conditionality in the EU's International Agreements* (Oxford: OUP, 2005), 255. Kanta poikkeaa välttämättömästi sopimuksista, joissa olennaisia seikkoja koskevaan lausekkeeseen liittyy ”täyttämättä jättämistä koskeva lauseke”, jossa määrätään ”tarkoituksenmukaisista toimenpiteistä”.

⁽²¹⁾ Euroopan parlamentin 26. maaliskuuta 2009 antaman päätöslauselman kohta 43, jossa ”[parlamentti] korostaa, että ihmisoikeus- ja demokratialausekkeet muodostavat keskeisen osan vapaakauppasopimusta”. Ks. myös yleinen toimintaperiaate, joka ilmenee Euroopan parlamentin 11. toukokuuta 2011 antamasta päätöslauselmasta, jossa Euroopan parlamentti ”tukee päättäväisesti käytäntöä, jonka mukaan EU:n kaikkiin kansainvälisiin sopimuksiin sisällytetään oikeudellisesti sitovia ihmisoikeuslausekkeita ja samalla sovelletaan Cotonoun sopimuksen 96 artiklan mukaan suunniteltua selkeää ja täsmällistä kuulemismenettelyä”, sekä Euroopan parlamentin päätöslauselma ihmisoikeus- ja demokratialausekkeesta EU:n sopimuksissa (2005/2057(INI)).

jo soveltamista ympäristön- ja työelämän suojelun tasoista (suhteellinen normi), sekä muita tähän liittyviä määräyksiä.

6.3.2 ETSK suhtautuu myönteisesti komission jäsenen Karel De Guchtin ilmaisemaan sitoumukseen pitää kiinni sosiaali- ja ympäristösioista⁽²²⁾. Komitea kehottaa kuitenkin niin ikään Euroopan komissiota varmistamaan, että edellä mainituista sopimuksista poiketen kyseisiä määräyksiä noudatetaan antamalla määräyksiä samanlaisista täytäntöönpanotoimenpiteistä kuin vapaakauppasopimuksen muiden osien rikkomistapauksessa tai sisällyttämällä sopimukseen esimerkiksi samantapaisia määräyksiä kuin Yhdysvaltojen tekemissä vapaakauppasopimuksissa⁽²³⁾. ETSK myös kehottaa Euroopan komissiota ottamaan käyttöön kannustimia yhteistyöohjelmien tai vastaavien mekanismien muodossa ja luomaan niiden tueksi tehokkaan seuraamusjärjestelmän määräysten rikkomisen varalta Euroopan parlamentin suositusten mukaisesti⁽²⁴⁾.

6.3.3 Euroopan komission on sisällytettävä EU:n ja Intian vapaakauppasopimukseen tavanomaisten riitojenratkaisumenettelyjen mukaisesti täytäntöönpanokelpoisia työelämän ja ympäristömääräyksiä, jotka kummankin sopijapuolen on pantava täytäntöön, ja määrättävä korjaavista toimenpiteistä, joihin sisältyy kauppavelvoitteiden keskeyttäminen sekä sakkorangaistuksia.

7. Sosiaalinen suojalauseke

7.1 Kaikissa vapaakauppasopimuksissa on suojalausekkeita, joiden turvin kaupan vapauttaminen voidaan keskeyttää, jos siitä aiheutuu sopijapuolen taloudelle vahinkoa tai häiriötä. Käsillä olevaan vapaakauppasopimukseen sisällytettäneen asiaa koskevia määräyksiä. Määräykset on kuitenkin mitoitettava kulloinkin kyseessä olevan riskin mukaan.

7.2 ETSK kehottaa Euroopan komissiota varmistamaan, että sopimukseen sisällytetään kahdensivulinen sosiaalinen suojalauseke, jossa otetaan huomioon sekä sopijapuolen taloudelle aiheutuvat riskit EU:ssa ja Intiassa että yhteiskunnalle aiheutuvat riskit, mukaan luettuna työvoiman siirtyminen. Lauseke olisi muotoiltava samaan tapaan kuin Cariforumin ja EU:n talouskumppanuussopimuksen 25 artiklan 2 kohdan b alakohta, jonka mukaan suojatoimenpiteeseen voidaan ryhtyä, jos tuotteen "tuonti toisen osapuolen alueelle lisääntyy niin paljon ja

sellaisissa olosuhteissa, että tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa häiriötä jollakin talouden alalla, varsinkin jos nämä häiriöt aiheuttavat vakavia yhteiskunnallisia ongelmia".

8. Kansalaisyhteiskunnasta koostuva seurantamekanismi

8.1 Sekä EU:n että Intian kansalaisyhteiskunta ovat kumpikin hyvin organisoituneita ja toimivat ennakoivasti. Olisi kummankin osapuolen viranomaisten etujen mukaista luoda mekanismi, jolla lisätään avoimuutta ja konsultointia sekä hälvennetään pelkoja varmistamalla, että kansalaisyhteiskunta voi olla ilman välikäsiä yhteydessä päätöksentekijöihin.

8.2 ETSK suosittaa, että perustetaan kansalaisyhteiskunnasta koostuva seurantamekanismi, johon kuuluu mm. liike-elämää, ammattiliittoja, kansalaisjärjestöjä ja tiedemaailmaa edustavia toimijoita, kuten kestävän kehityksen arvioinnissa suositetaan. ETSK voisi osallistua tähän prosessiin⁽²⁵⁾. Mekanismi voitaisiin perustaa EU:n ja Korean vapaakauppasopimuksen tai Cariforumin ja EU:n talouskumppanuussopimuksen mallien mukaisesti siten, että joukko kansalaisyhteiskunnan sidosryhmiä saa koulutusta ja rahoitusta, jonka turvin voidaan tarjota tehokas seurantamekanismi⁽²⁶⁾.

8.3 Sekä kestävän kehityksen arvioinnissa että Euroopan komission kannanotossa suositetaan seurantamekanismin perustamista⁽²⁷⁾.

8.3.1 Tällaisella seurantamekanismilla olisi myös konkreettinen tehtävä sosiaalisen suojalausekkeen yhteydessä. Suojalausekkeiden tosiasiallinen soveltaminen riippuu tavallisesti siitä, missä määrin kyseinen talouden ala on organisoitunut. Tämä on luonnollisesti paljon hankalampaa, kun kyseessä on harmaa talous.

8.3.2 ETSK suosittaa, että kansalaisyhteiskunnasta koostuvalle seurantamekanismille annetaan valtuudet tehdä suosituksia etenkin tarpeesta ryhtyä soveltamaan sosiaalista suojalauseketta, ja asianomaiset viranomaiset olisivat velvollisia antamaan suositukseen perusteltu vastaus.

Bryssel 27. lokakuuta 2011

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Staffan NILSSON

⁽²²⁾ Ks. alaviite 7.

⁽²³⁾ Esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Jordanian vapaakauppasopimuksen 17 artiklan 2 kohdan b alakohta.

⁽²⁴⁾ Euroopan parlamentin 25. marraskuuta 2010 antama päätöslauselma ihmisoikeuksista sekä sosiaali- ja ympäristönormeista kansainvälisissä kauppasopimuksissa, kohta 2.

⁽²⁵⁾ Ks. alaviitteessä 3 mainittu asiakirja, s. 275–280.

⁽²⁶⁾ Ks. alaviite 18.

⁽²⁷⁾ Ks. alaviitteessä 4 mainittu asiakirja, s. 288 sekä alaviitteessä 1 mainittu asiakirja, s. 2.